

Wedstrijdsontwerp Deerlijk

Beeldkwaliteitsplan publieke ruimte en ontwerp voor de omgevingsaanleg
OO 1005 C

Nota betreffende de duurzaamheid

Enkele algemene bedenkingen bij de herinrichting van publieke ruimte

Duurzaamheid

Een duurzaam concept vult een programma van eisen in, maar laat interpretaties en evoluties mogelijk. Duurzaamheid is het zoeken van evenwicht tussen hedendaagsheid en tijdloosheid.

Programma

De aanleg van de publieke buitenruimte dient gestuurd te worden door een kwalitatief programma dat zich richt op de karakteristieken van elke plek enerzijds, maar door een zorg voor wisselwerking tussen deel en geheel anderzijds. De buitenruimte als democratische structuur waarin elk deel gelijkwaardig, als variatie op het thema van het geheel wordt ontwikkeld.

Centrum als levend corpus

Het centrum van een stedelijke structuur is een levend corpus. Het heeft een historische geladenheid en is het draagvlak voor de hedendaagse culturele en economische activiteiten. Deze podiumfunctie wordt geschrinkt door het wonen. De kwaliteit van de publieke buitenruimte dient zowel de podiumfunctie als het wonen in hedendaagsheid te ondersteunen in dialoog met het verleden en zonder een hypotheek te leggen op toekomstige ontwikkelingen.

Eenheid

Eenheid in materiaalgebruik, meubilair enz. bevordert de ruimtelijke samenhang en de identiteit van het ruimtelijk geheel.

Beheersbaarheid

Naast duurzaamheid is ook de beheersbaarheid van materialen en toestellen een belangrijk criterium. De opvolging en het onderhoud van de inrichting moeten kunnen gebeuren door de technische diensten van de stad zonder dat dit moet leiden tot simplificaties.

Hedendaagse vormgeving

Een hedendaagse buitenruimte die het publieke leven wil ondersteunen is niet gebaat bij simulacres en reproducties. Vormgeving is een kind van zijn tijd, het gebruik van een eenvoudige, hedendaagse vormgeving heeft een positieve uitwerking op het klimaat van de stad. Ook het koesteren van waardevolle elementen uit het verleden past in deze visie.

Concept, visievorming en schetsontwerp

Analyse planningscontext

Het groot aantal studies die gemaakt zijn voor de kern van Deerlijk vanaf het begin van de jaren 80 tot op heden weerspiegelt een zoektocht naar identiteit van de kern van de gemeente Deerlijk. Meer bepaald naar de ruimtelijke vertaling van deze identiteit.

Vanaf de eerste analyses wordt het probleem van identiteit geconcretiseerd als *“Deerlijk heeft geen plaats”* : Deerlijk heeft m.a.w. geen centraal plein, geen eenduidige publieke ruimte waar het gemeenschapsleven geconcentreerd kan worden en de inwoners zich mee kunnen identificeren.

Ruimtelijke lijkt deze lezing de wens te impliceren van een min of meer hiërarchisch opgebouwde structuur rond één centrale plaats.

De historische ontwikkeling van de kern heeft echter tot een andere ruimtelijke structuur geleid die de vorm van een grid heeft, waarin verschillende ruimten de rol van publiek plein (kunnen) aannemen.

De 20 jaar van plannen die vooraf gaan, kunnen we dan ook zien als een blijvende twijfel tussen de keuze van “een plaats” : plein aan de kerk, plein aan het gemeentehuis, plein aan het ontmoetingscentrum en zelfs het consolideren van een centropark, herontwikkeling van de Barakke als “poort”,...

Tegelijkertijd zit er onmiskenbaar een evolutie in het denken omtrent “Deerlijk heeft geen plaats”. Een evolutie van het denken in termen van “een plaats” naar het denken in termen van “een netwerk van publieke ruimten (plaatsen)”. Dit laatste wordt duidelijk in de resultaten van de workshop die in het voorjaar van 2005 plaatsvond. De manier waarop dit netwerk zich ver buiten het centrum uitstrekt, lijkt de vraag naar de identiteit van het centrum bijna ondergeschikt te maken.

Alhoewel minder hiërarchisch dan in vele andere gemeenten, is er ruimtelijk en historisch duidelijk sprake van een centrumgebied.

De vraag is dus of we de identiteit moeten projecteren op “een plaats” in de kern van Deerlijk of dat het gaat het om de kern van Deerlijk als plaats in zijn geheel.

In een context waarin Deerlijk steeds meer als plaats – in het mobiliteitsplan is sprake van een soort forenzengemeente- in het regionaal stedelijk gebied rond Kortrijk lijkt te gaan functioneren, is de tweede ons inziens de meest valabele optie.

We willen het centrum van Deerlijk dan ook definiëren als één continue (publieke) ruimte van waaruit een gedifferentieerd netwerk van verbindingen kan groeien.

Analyse historisch-morfologisch

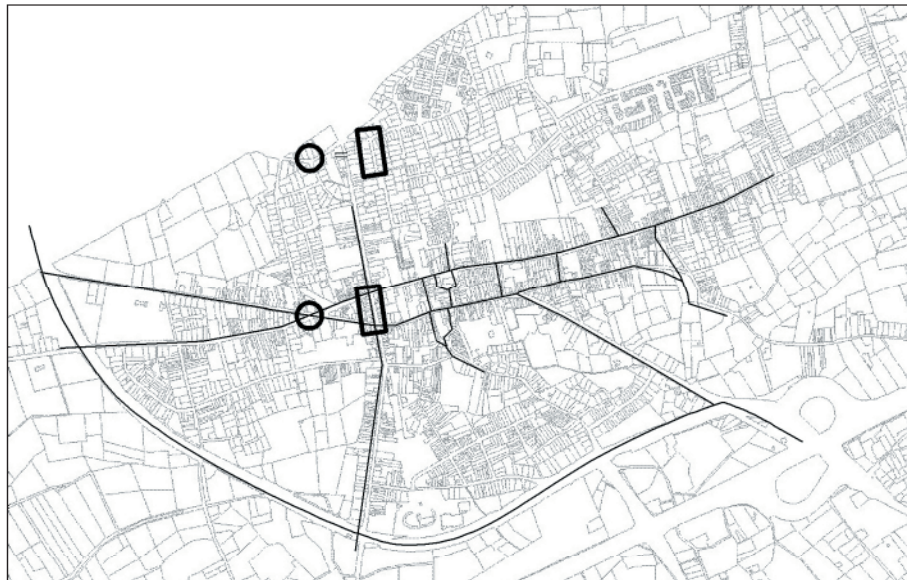
De kenmerkende structuur van twee parallelle wegen die een soort centrumgebied definiëren, vinden we reeds terug op de Ferrariskaart. Op dat moment is er sprake van twee grote bouwblokken van velden en bebouwing aan weerszijden van de kerk.

In de loop van de geschiedenis zijn deze twee grote bouwblokken steeds verder opgedeeld en verdicht tot de huidige bouwblokkenstructuur. Hiervoor werd grotendeels verder gebouwd op insteken, veldwegen,... die ook al op de Ferrariskaart teruggevonden kunnen worden.

Verder speelt de evolutie van de mobiliteit en de aanleg van infrastructuur een belangrijke rol.

Voor het centrumgebied op zich zijn daarbij vooral de aanleg van het spoor en de Stationsstraat als verbindingssas enerzijds en de aanleg van de Vichtesteenweg (vroeger ook tracé van de tram) anderzijds van belang. Deze transformeren het oorspronkelijke bouwblokkensysteem en door hun functie op vlak van mobiliteit en ontsluiting verkleinen ze het centrum als het ware: terwijl op de Ferrariskaart de twee grote bouwblokken zich van Barakke tot aan St-Rochusstraat uitstrekken, begint het centrum vandaag reeds

enigszins te vervagen vanaf Stationsstraat in het Westen en Nieuwsstraat in het oosten.

Op een ruimere schaal beïnvloeden de aanleg van autosnelweg en de omleiding N36 in belangrijke mate het functioneren van de wegen in het centrum en stellen ze duidelijke grenzen aan de ontwikkeling van de wijken rondom de centrale bouwblokken van het centrum.

Analyse verkeer

Bestemmingsverkeer en doorgaand verkeer

Zoals uit de historisch-morfologische analyse blijkt, heeft de verkeersstructuur een enigszins inkrimpende werking op het centrum van Deerlijk.

Kenmerkend voor de evolutie van de centrale bouwblokkenstructuur is immers dat iedere nieuwe straat in de ontwikkeling ook altijd een verkeersstraat is geworden.

De maatvoering van ruimte tussen de gevels is echter van die aard dat dit voor de huidige automobility niet altijd aangewezen is en ingrepen vereist zijn.

De maatregelen die hieromtrent in het verleden genomen zijn, hebben tot een ingewikkelde verkeerscirculatie geleid in het centrum, die de indruk geven dat alle ruimte aan het verkeer is opgeofferd. Dit leidt ertoe dat er voor de meeste straten in het centrum een discrepantie tussen ruimte en verkeersfunctie bestaat.

Vanuit een duurzaam, hiërarchisch perspectief op de (auto-)mobiliteit kan deze structuur enigszins in vraag gesteld kan worden. Als we op hogere schaalniveaus kijken is het immers opvallend dat in principe alle infrastructuur aanwezig is om de impact van het verkeer in het centrum minimaal te houden, zodanig dat er eigenlijk geen doorgaand verkeer in Deerlijk moet zijn.

Ten eerste is op regionaal niveau in het stedelijk gebied rond Kortrijk, een soort kamstructuur aanwezig die vanaf de E17 alle steden en gemeenten ontsluit. De combinatie van N43 en invalswegen en/of omleidingswegen, zoals de N36 ter hoogte van Deerlijk, ontsluit heel het gebied parallel aan de E17. Bijvoorbeeld: hiërarchisch bekeken moet iemand die met de auto van het centrum van Waregem of Kortrijk naar het centrum van Deerlijk wil, aangemoedigd worden om zich via de N43 verplaatsen.

Ten tweede zijn er op grondgebied van de gemeente de nodige alternatieven aanwezig die de potentie bieden om het centrum van Deerlijk volledig te ontlasten van ander dan bestemmingsverkeer. Een belangrijke taak hierin is weggelegd voor het mobiliteitsplan en meer bepaald de wegencategorisatie van de lokale wegen die zal moeten getoetst en verfijnd worden.

De rol van de “Barakke”

Naast de verkeerscirculatie vormt de rol van de Barakke in de verkeersstructuur een belangrijk aandachtspunt vooral in relatie tot de gewenste ontwikkeling.

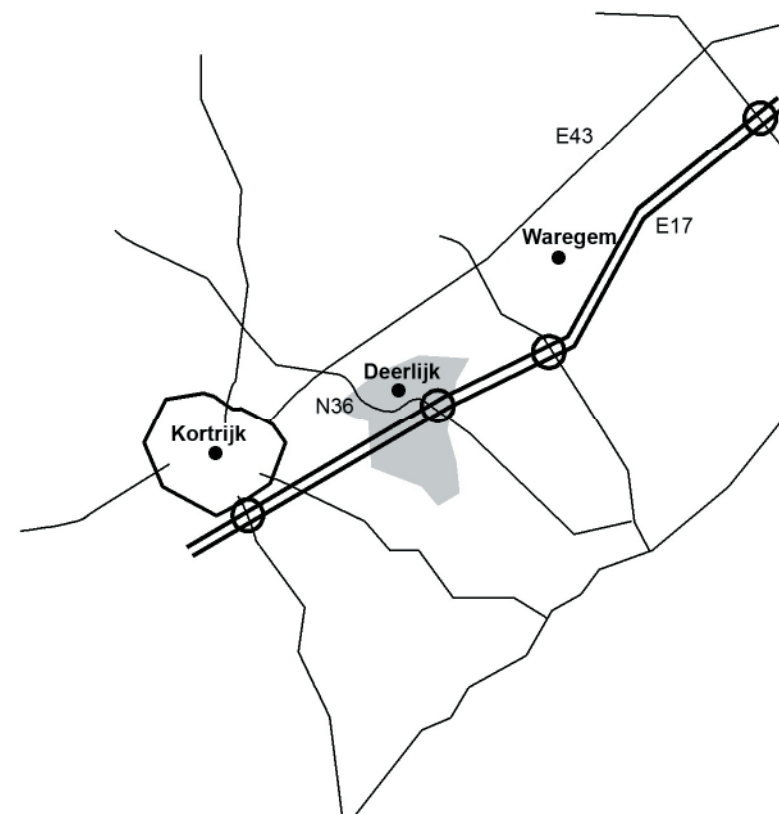
In de plannen voor deze plek een invulling van de verkeersruimte met relatief grote dimensies voorgesteld. Dit kan vanuit verkeersoogpunt genuanceerd worden. In het verkeerskundige functioneren van het centrumgebied, is de functie van de kruising ter hoogte van de Barakke in principe hetzelfde als het traject Beverenstraat-Stationsstraat met de Hoogstraat en Harelbekestraat.

In principe is één van de twee overbodig. We zouden daarop aansluitend de hypothese kunnen formuleren dat de ontwikkeling van de Barakke als poort net minder druk kent dan mogelijk of zelfs wenselijk is omwille van de dubbelzinnig verkeersfunctie. Dit moet verder onderzocht worden in de volgende fase evenals de mate waarin bepaalde trajecten door het centrum de functie van de N36 als omleidingsweg ondermijnen. Op basis van de huidige gegevens is dit niet helemaal mogelijk.

De visie op mobiliteit in het algemeen en de verkeerscirculatie in het bijzonder zal dan ook een belangrijke randvoorwaarde bieden voor de ontwikkeling van een interessant en samenhangend publiek domein in het centrum van Deerlijk.

Openbaar vervoer

De bediening van het openbaar vervoer is beperkt tot busvervoer, daarom is het garanderen van een goede auto-toegankelijkheid belangrijk.

Voorafgaande studies

Uit de voorafgaande studies komt naar voor dat deerlijk geen centrum heeft:
Deerlijk is een “netwerk” van publieke ruimten (workshop april 2005).

De dorpskern is zeer bevattelijk van schaal.

NEUNKIRCHENPLEIN

KERKPLEIN
Kerk

KERKHOF

Gemeentelijk Sport-
stadion

- 01 Gemeentehuis
- 02 Sportcentrum
- 03 Bibliotheek
- 04 Ontmoetingscentrum
- 05 Rusthuis

03

04

02

Hoogstraat

Hoogstraat

Hoogstraat

Rodenbachstraat

C. Amundusstraat

Harelbekestraat

Schoolstraat

Rochusstraat

Vichtsteenw

Harelbekestraat

Kortrijkse Heerweg

Harelbekestraat

Stationstraat

Vervellstraat

R. Declercqstraat

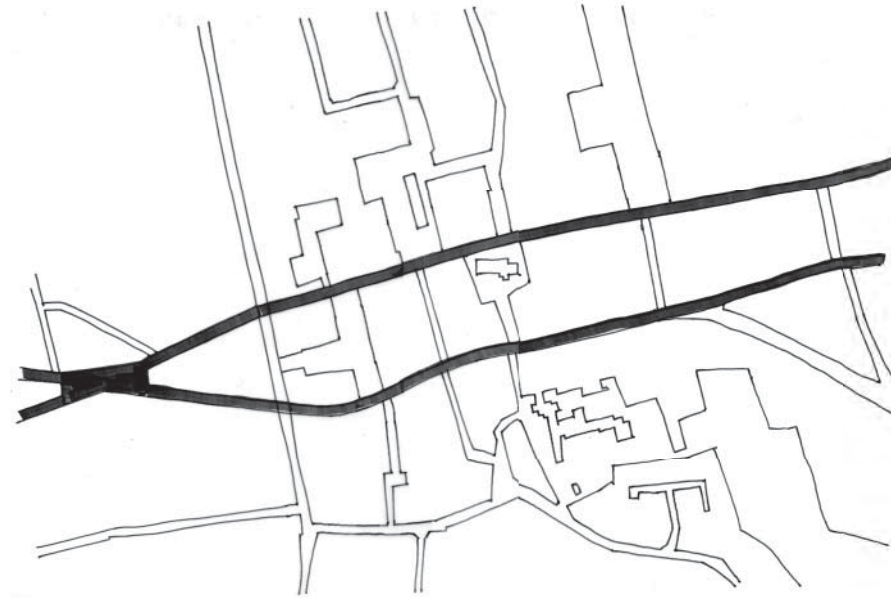
Dammeke

Kapel Ter Ruststraat

Brandweersenaal
GEMEENTEPLEIN

BARAKKE

WIJMELBROEK

Lezing van de site

2 evenwijdige assen

De kern van Deerlijk ligt vervat tussen **2 evenwijdige assen** (O-W).

De 2 evenwijdige assen zijn de **twee hoofdstraten**, de winkelstraten van het dorp.

Dwarsverbindingen

Een reeks **dwarsverbindingen** (N-Z) verdelen de kern in (gelijke) **bouwblokken**, deze vormen de "maat" van het dorp. De twee evenwijdige assen liggen ook 1 bouwblok diep van elkaar af.

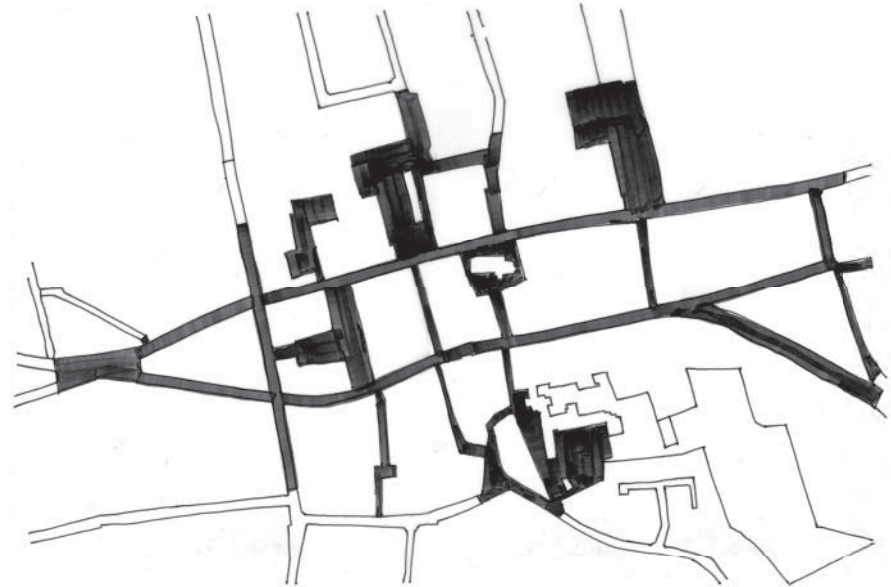
Hierdoor wordt de "dikte" van de kern voelbaar en "**tastbaar**".

De dwarsstraten **ritmeren** de wandeling door het dorp.

Informele verbindingen

Naast deze hoofdassen en dwarsverbindingen zijn er ook "**informele**" **verbindingen**, (doorsteken) doorheen de bouwblokken en onder gebouwen door, via semi-publieke ruimten

Deze zorgen ervoor dat de **inbandige ruimte** in het publiek domein **doorsijpelt**.

Pleinvorming

De twee hoofdassen worden **geflankeerd** door een aantal **plekken**, "pleinen"

Deze "plekken" zijn in feite niet meteen herkenbaar als pleinen, ze worden gevormd door "**uitsparingen**" binnen de bouwblok wand, een ontbreken van een aantal percelen.

Het kerkplein is uitgespaard uit twee bouwblokken, de kerk is centraal "geplaatst". Met haar O-W oriëntatie roteert ze in de N-Z orthogonaliteit van de bouwblokkenstructuur.

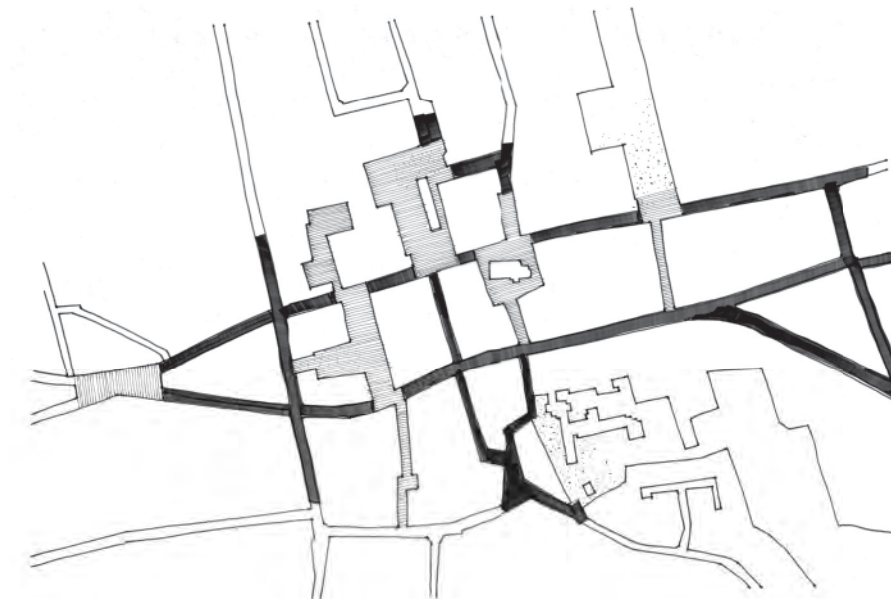
Het plein lost de verwachtingen niet in, het zit "krap".

Het kerkhof flankeert ook één van de hoofdassen en vormt tevens een veel gebruikte verbinding met de sportvelden, het kerkhof heeft een park allure.

Groene omgeving / Inbandig groen

Deerlijk ligt midden in een groene omgeving, geen heuvels, het platte land.

In Deerlijk centrum, sijpelt het inbandig groen door in het straatbeeld, overal ontdekt men **groene doorzichten**.

De **interactie** tussen al deze elementen, hoofdassen en dwarsverbindingen, plekken, tussen privé, semi-publieke inbandige ruimten en openbaardomein, het aanwezige inbandig groen en de grotere vormen de eigenheid van Deerlijk, de potenties die dienen te worden ingeschakeld en geoptimaliseerd bij de verdere ontwikkeling.

Eenduidigheid

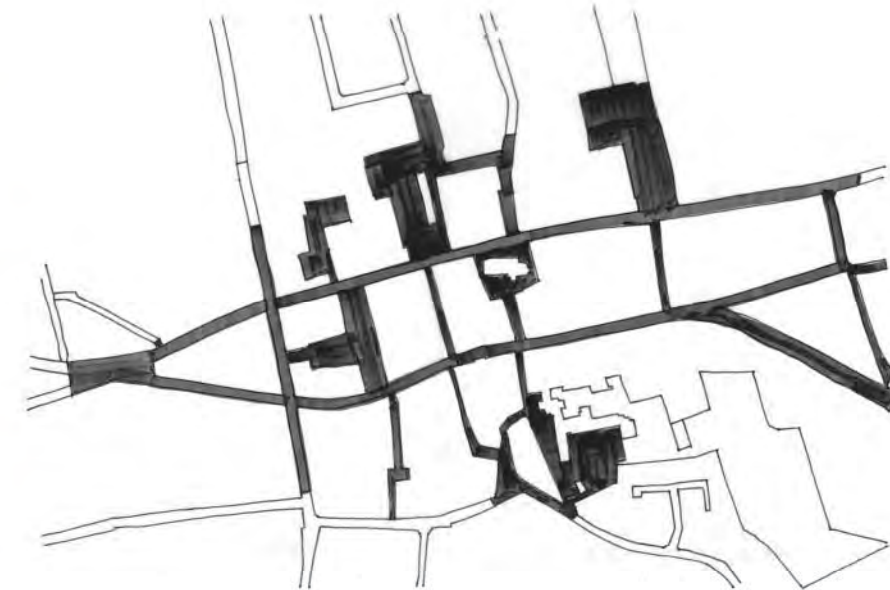
Binnen het projectgebied wordt het centrum ingericht als één groot plein, een interieur.

De publieke ruimte vloeit van de ene plek naar de andere zonder hiërarchie.

De inrichting accentueert de schaal van het dorp. Ze is gericht op de verblijfskwaliteit van de publieke ruimte.

De circulatie wordt verder afgeremd op ritme van een dorpskern.

De auto kan hier toekomen of vertrekken maar niet doorkomen.

Herinrichting

Eenduidig circulatiepatroon binnen de kern:

alleen bestemmingsverkeer, de rijrichtingen worden vereenvoudigd, sommige straten worden autoluw.

Een betere uitbouw van het openbaar vervoer:

Het verzorgen van de infrastructuur voor het openbaar vervoer, het introduceren van publieke afdaken, lichte constructies, die dienst doen als gemeenschappelijke shelter, en tevens een buvette, een clubhuisje, een frituur kunnen herbergen.

- Sport
- Publieke functies
- School
- Verzorging
- Publiek groen

Parkeren

De parkeerdruk is een niet te onderschatten gegeven waaraan gehoor moet worden gegeven. Bij het ontwikkelen van parkeergelegenheden dient er bij de inrichting ervan de ruimtelijke kwaliteiten voorop te staan. Een parking moet ook zonder auto's ruimtelijke kwaliteiten bieden.

Het parkeren clusteren en integreren binnen een aanplantingsysteem moet hiervoor garant staan.

Integreren van parken en groengebieden

Herstellen en optimaliseren van de ontsluitingen van de publieke groene polen.

(centrumpark en andere groene plekken in het dorp maar ook het natuurreservaat Wijmelbroek).

Deze groene plekken zijn ook zeer goed geschikt om het spelen te integreren in het dorpsleven.

Bestaande verkeerscirculatie

Nieuwe verkeerscirculatie

Aanlegstelsysteem

Een aanleg met minimale profielen, en subtiële zoneringen.

Het accent ligt op de verblijfskwaliteit.

Een eenvormige aanleg waarbij variaties met éénzelfde materiaal worden gerealiseerd door andere oppervlakte afwerking, maatvoering, legrichting, grasvoegen ...

De hoofdstraten

Het strokensysteem van de twee hoofdstraten is gebaseerd op een patroon van evenwijdige stroken, afwisselend smalle en brede, met gelijke maat.

Het patroon zorgt voor een verkeerszonering zonder hiërarchie, dit verleent het systeem een interpreteerbaarheid en maakt het duurzaam.

De brede stroken (240) worden gelegd in klein formaat van Portugees graniet. De smalle stroken (80) worden uitgevoerd in groter formaat (80x120) in (hoogwaardig) betontegel.

De dwarsstraten

De dwarsstraten zijn met hetzelfde materiaal uitgevoerd. Deze straten zijn smaller en hebben minder autoverkeer te verwerken, de inrichting kan dan ook eenvoudig van rand tot rand met een centrale goot (80x120).

De plekken

Om de "plaatsen" meer plein allure te geven, worden ze aangelegd met het groot formaat betontegel (80x120). Het legpatroon kan echter variëren van plek tot plek. Met grasvoegen kunnen overgangen gerealiseerd worden naar gras of bodembedekkers.

Groenstructuur

De nieuwe bomen worden volgens een rasterpatroon aangeplant er ontstaat een wisselwerking tussen bestaande en nieuwe aanplantingen.

Het rastervormig aanplantingssysteem combineert parkeren met groen.

de maatvoering van het raster (6x6m) houdt rekening met parkeer- circulatie- en groenzones.

Deze bijkomende layer of substructuur zorg ook voor continuïteit bij de heraanleg.

De Barakke

“Een entrée voor Deerlijk”

Het creëren van een nieuw plein met een aangepaste bebouwingstypologie, het afbouwen van de hoekbouwblok moeten deze plek een andere statuut geven dan dat van verkeersplein.

De nieuwe bebouwing zorgt voor de overgang tussen de bouwbloktypologie van de dorpskern en de verkavelingstructuur buiten de kern.

De bebouwde stroken zijn “sterk” genoeg om een pleinwand te vormen, maar behouden de doorzichten, het publiek domein dringt er doorheen, de perspectieven worden behouden.

Een publiek afdak op schaal van de plek in het verlengde van een van de bestaande bouwblokwanden kan een buvette, een kiosk, een frituur herbergen maar ook dienst doen als shelter en bushalte...en nieuwe activiteiten genereren.

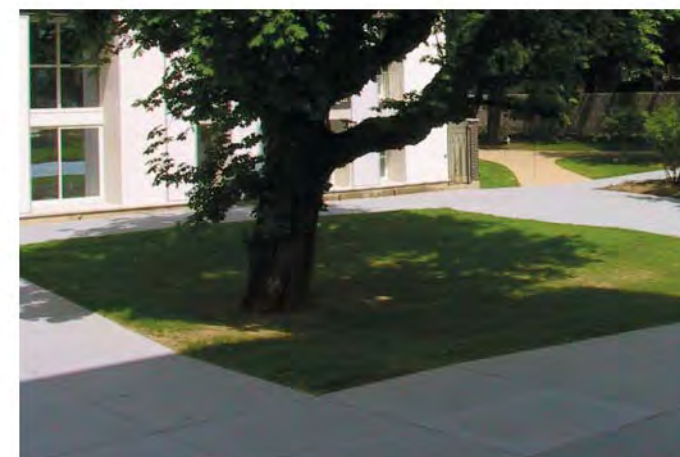
Parkeercluster geïntegreerd in een aanplantingsysteem dat wordt doorgetrokken in de dorpskern.

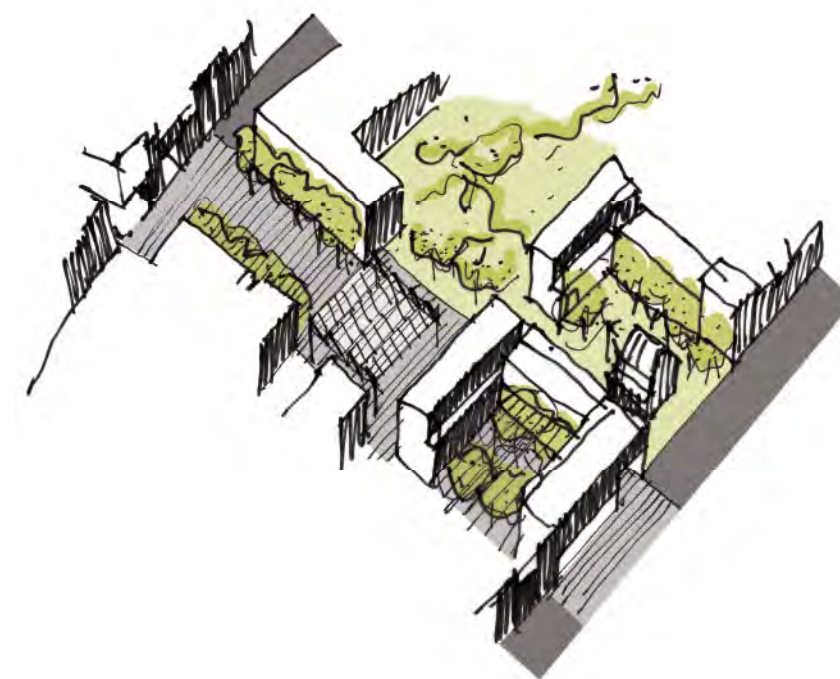

Stedelijk afdak

Architectuur achter het plein
Ruimte tussen bebouwing

De site van het gemeentehuis

In dit voorstel wordt ervan uitgegaan (zie ook voorafgaande studievoorstellen) dat de brandweer een andere locatie krijgt.

Deze plek behoudt de kwaliteit van verbinding tussen twee hoofdstraten.

De nieuwe bebouwing langs de Hoogstraat dient doordringbaar te zijn op de begane grond.

De bebouwing creëert een tweeledigheid: een publieke zone aan de zijde van het gemeentehuis en een semi-publieke zone tussen de bebouwing aan de Hoogstraat.

In de publieke zone wordt een gemeenschappelijke afdak voorgesteld, een kiosk, in het verlengde van het opengewerkte centrumpark, het parkeren wordt opgenomen in het aanplantingsstelsel.

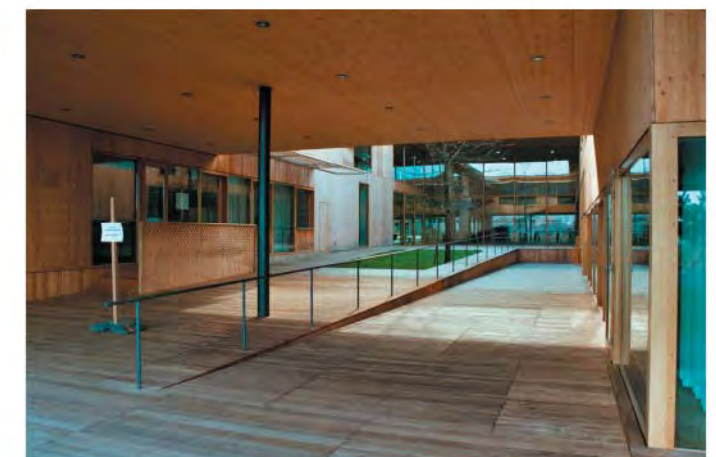
Voor deze oefening is gekozen voor het behoud van de solitaire villa in het groen, al krijgt het een meer publiek karakter; de tuin wordt opengewerkt en opgenomen in zowel het centrumpark als het straatbeeld. Er kan echter ook geopteerd worden voor de bebouwing van de Hoogstraat door te trekken op dit perceel.

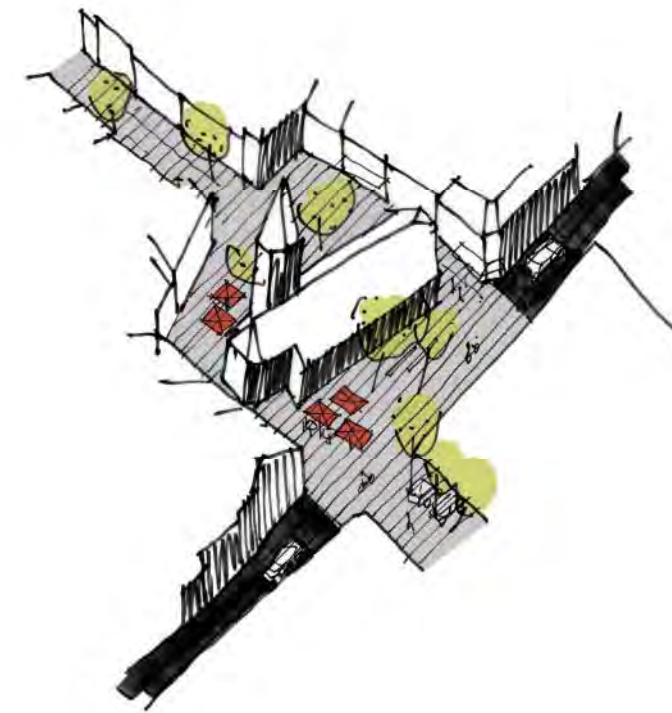

Groenvoegen
Stedelijk afdak op het gemeenteplein

Bestaand parkje achter brandweerkazerne
zicht op het gemeentehuis vanaf het plein
Onderdoorgang naar de publieke ruimte

Het kerkplein

Hier wordt de aanleg van rand tot rand uitgevoerd, het vormt een “tapijt” rond de kerk, de kerk wordt opgenomen in een interieur.

Enkele boomaanplantingen op het rastersysteem worden hier voorgesteld om het plein een zekere geborgenheid te geven, hier wordt niet geparkeerd.

Neunkirchenplein

Deze site wordt vergroend, het parkeren geclusterd en geïntegreerd in het aanplantingsstelsel, waardoor aangename groene zones ontstaan die ruimte kunnen bieden voor o.a; spelen, verpozen...

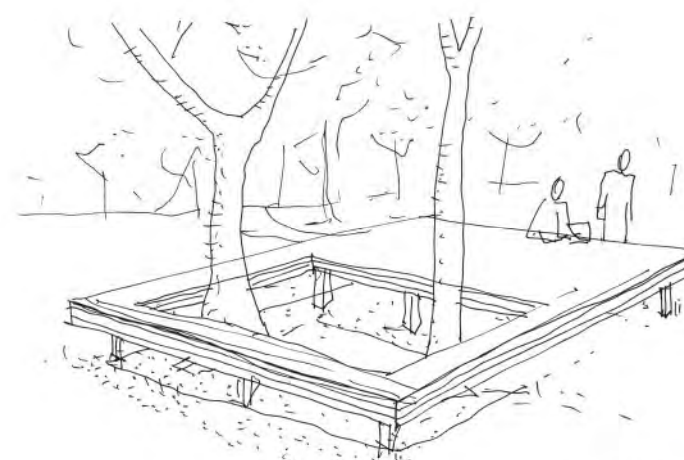
De verblijfskwaliteit is hier belangrijk en leunt aan op de ...

Referentiebeelden voor terrassen op het kerkplein

Groenvoegen en meubilair ter inrichting van het Neunkirchenplein

Wijmelbroek en Dammeke

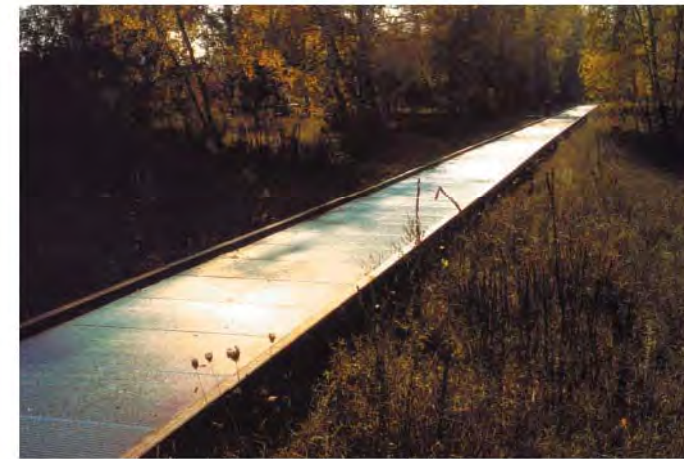
Dit natuurgebied dient beter te worden ontsloten en zo mogelijk ook toegankelijk gemaakt worden via de semi-publieke tuin van het rustoord H. Familie, een alternatieve parcours ontstaat dat verschillende groene polen met elkaar zou kunnen verbinden: rustoord, Wijmelbroek, kerkhof.

Het Dammeke wordt ook sterk vergroend, het clubhuisje dient beter te worden geïntegreerd in de omgeving. Het gebouwtje kan op schaal van de plek worden gebracht en opgenomen worden in een afdakconstructie wat de uitstraling van het clubhuisje ten goede zou komen.

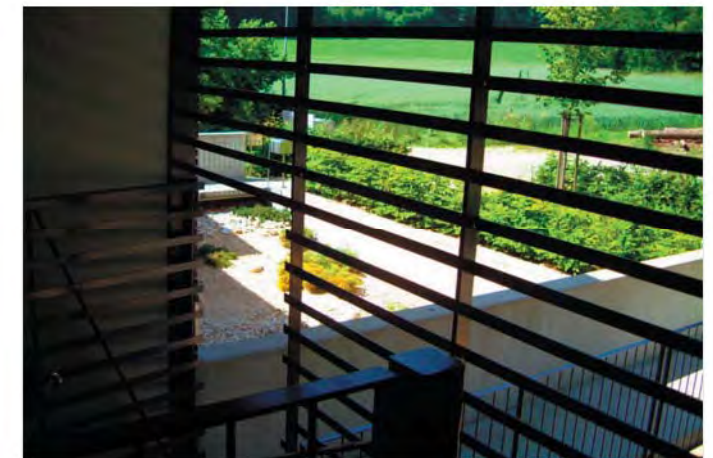
Project “ Dries - Dammeke - Pontstraat”

De case-studie deelt het projectgebied op in twee delen. Het eerste deel, van de Schoolstraat tot en met de Dries en Dammeke, sluit aan op het tapijt van de dorpskern. De straten worden aangelegd van rand tot rand met centrale goot zoals in de dwarsstraten. De rijwegzone wordt slechts gesuggereerd door een voeglijn. De parkeerplaatsen zijn gemarkeerd met een kader in gegalvaniseerd profielstaal.

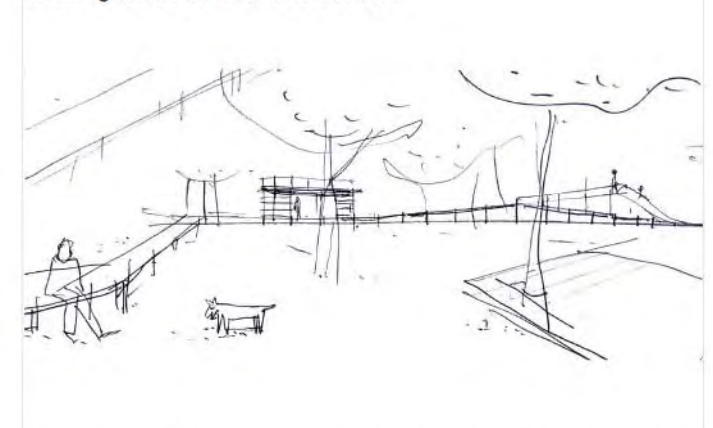
Dammeke moet alleen bestemmingsverkeer opvangen. Het is geen straat, de ruimte gaat op in de park- of tuinaanleg van het rusthuis. Er is een parkeercluster en de garageboxen blijven bereikbaar. Het achterkantenfront van de woningen wordt ingedekt door de aanplantingen.

Mogelijkheden voor een wandel- en fietspad in natuurgebied 'Wijmelbroek'

Inrichting van de zone rond het rustoord

De Pontstraat valt buiten het tapijt. Bij de aanleg kan de landelijkheid versterkt worden. De straat is gegoten in betonstroken. De voegen ritmeren de lijn volgens de gulden snede. In de groene zijbermen liggen betonnen stapstenen met groene voegen. De weg wordt puntsgewijs gemarkeerd met een boomaanplanting. De bestaande breedte en het bestaande regime worden gehandhaafd.

Referentiebeelden voor de straataanleg van Dries en Pontstraat

Zonering van de aanleg in de Pontstraat

